

De leerlijncompressor

Zo'n apparaat waar je een auto in stopt en dat 'ie er dan als een klein pakketje uitrolt

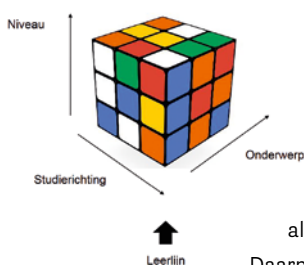
Door toenemende studentenaantallen, afnemende onderwijscapaciteit en een steeds complexere informatiewereld zijn we voortdurend op zoek naar nieuwe manieren om ons onderwijs efficiënter en effectiever te maken.

Informatievaardighedenonderwijs

De bibliotheek verzorgt informatievaardighedenonderwijs voor de universiteit. Dit betekent om te beginnen het aanleren van kennis van relevante wetenschappelijke literatuurbestanden, het opzetten van zoekstrategieën en het beoordelen van bronnen.

Er worden echter meer academische vaardigheden verwacht van studenten en onderzoekers, zoals bijvoorbeeld het opzetten van een 'systematic literature review', het beheren van grote hoeveelheden verzamelde literatuur of publiceren en zichtbaar maken van onderzoeksresultaten. Ook op deze gebieden biedt de bibliotheek ondersteuning.

Een compleet onderwijsprogramma: De Onderwijskubus

Om een overzicht te krijgen van wie wat voor onderwijs nodig heeft, zou je je een kubus kunnen voorstellen met drie assen: (a) Doelgroep, (b) Niveau en (c) Onderwerp.

Je hebt bijvoorbeeld een (a) Psychologiestudent uit het (b) derde jaar die (c) het programma RefWorks wil leren. Het doel van de kubus is om te controleren of er een onderwijsactiviteit is voor alle 'blokjes', dus voor alle combinaties van doelgroepen, niveaus en onderwerpen.

Daarnaast is het belangrijk om maatwerk en samenhang tussen de elementen te creëren met een zogeheten leerlijn. Een opdracht voor een tweedejaarsstudent, bijvoorbeeld, bouwt voort op de opdracht van het eerste jaar. Het onderwijs voor scriptiestudenten, een relatief hoog niveau, bevat minder instructie en verplichtingen vergeleken met de eerdere jaren.

De ACRL normen

Een belangrijke hulp bij het opstellen van de leerlijn zijn de zogenaamde ACRL-normen. Dit is een internationaal gebruikte normering die een groot aantal competenties beschrijft waaraan een informatievaardig persoon moet voldoen op verschillende niveaus. De normering bevat beschrijvingen op de volgende wijze: 'de student kan zelfstandig... de student kan nauwkeurig..., de student weet...'

Een uitgebreide selectie workshops

De workshop is sinds lange tijd een populaire onderwijsvorm voor de bibliotheek. Geschikt voor interactieve werkvormen en makkelijk op maat te maken. Door toename van de behoefte aan onderwijs en tegelijkertijd krimp in onze onderwijscapaciteit, zijn onze workshops enorm gegroeid in aantal en diversiteit.

De rol van online onderwijs

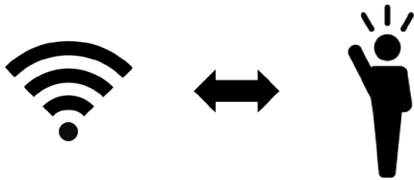
Om de grote omvang van het onderwijsprogramma terug te dringen, kan gekozen worden voor online leervormen. Echter, online-onderwijs kan face-to-face-onderwijs nooit helemaal vervangen op het gebied van betekenisvolle interactie en educatieve effectiviteit. De kosten van het opzetten van een goede online-onderwijsvorm moeten ook niet onderschat worden.

Ten slotte versterkt het face-to-face-onderwijs de relatie met docenten van het reguliere onderwijs, een belangrijke doelgroep van de bibliotheek.

Door samen met reguliere docenten onderwijs te organiseren en te geven, ontstaan nauwe

Joost Driesens is in 2007 begonnen bij de Bibliotheek Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW) als Onderwijs-specialist. Daarvoor heeft hij onderzoek gedaan bij Bewegingswetenschappen en Psychologie aan de RUG gestudeerd.

banden: de bibliotheekonderwijspecialist vervult een belangrijke liaisonrol tussen de bibliotheek en de faculteit.

Leerlijncompressie

Is er een manier om het onderwijsprogramma anders in te richten zodat het toch handelbaar blijft? Kunnen we met minder workshops toe of de workshops kleiner maken? Het bleek moeilijk om collega's en management te overtuigen van mijn workshop-compressieplan.

Een alternatief voorstel had meer succes: het bundelen van workshops in grote hoorcolleges. Het college kan niet zomaar een uitvergroete workshop zijn, voorwaarde is dat een speciaal ontwerp voor het college gemaakt moest worden om de onderwijseffectiviteit te optimaliseren.

De opzet van de collegevorm

Jellina Timmer, onderwijspecialist van de CIT-afdeling ESI (Educational Support and Innovation), heeft ons geholpen met het creëren van het hoorcollege. Om te beginnen hebben we de klassieke ACRL-competentienormen vervangen door een select aantal en precies geformuleerde leerdoelen, om zoveel mogelijk duidelijkheid en focus in het college te brengen.

Om interactie tijdens het college te bevorderen, gebruiken we de online voting-tool Mentimeter. Hierbij kunnen studenten met hun smartphone tijdens het college vragen beantwoorden. Deze vragen maken ze bewust van het feit dat ze nog niet bekwaam genoeg zijn voor de eisen die aan ze gesteld worden.

De keuze voor open Mentimeter-vragen maakt het ook mogelijk om een beetje humor in het college te brengen: letterlijk alles wat de stu-

dentent intypen via de Mentimeter-verbinding verschijnt op het grote scherm ter 'bespreking' door de docent.

Tijdens de traditionele workshops werden altijd al een aantal demonstraties gegeven door de docent, voor het college zijn we een stap verder gegaan en hebben we een korte casestudy ingevoerd. De docent doet live een aantal stappen voor als basis voor hoe je een literatuuropdracht zou kunnen aanpakken. De demonstratie heeft als boodschap 'Doe zoals ik, dan ben je goed bezig.' De praktische insteek en snelheid van werken trekt op een natuurlijke manier de focus van de studenten.

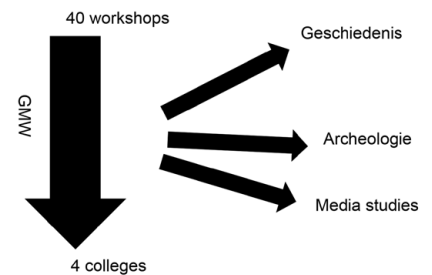
Filmpje

Een fysieke rondleiding door de bibliotheek is tegenwoordig meestal niet meer nodig door de verbeterde indeling van de collectie, catalogus en bewegwijzering. Voor grote groepen is het ook moeilijk een rondleiding te organiseren in verband met personele inzet en mogelijke overlast.

Voor het hoorcollege hebben we dit opgelost door een kort filmpje te maken (ca. één minuut) dat de zoektocht laat zien door de bibliotheek naar een specifiek boek. Net als in de casestudy van de docent zien we hier weer de kunst van het weglaten: het filmpje geeft precies weer hoe de studenten bij de voor hun relevante collectie moeten komen en geeft een algemene indruk van het gebouw. Het filmpje is met een smartphone gemaakt. In de praktijk is het gebleken dat het aansluit bij de leefwereld van de student gezien het applaus dat het af en toe oplevert in de collegezaal (zie voor het filmpje: <https://tinyurl.com/y43l2wyz>)

De inbedding van de vernieuwde onderwijsvorm in het curriculum is goed geregeld. Het college is niet een op zichzelf staande activiteit. Na het college gaan de studenten aan de slag met een verplichte opdracht in Nestor/Student Portal waarbij ze o.a. literatuur moeten zoeken. In de daaropvolgende weken moeten studenten wederom literatuur zoeken en verwerken voor hun opdrachten voor het vak Academische Vaardigheden.

Resultaten

De nieuwe onderwijsvorm heeft ons in staat gesteld om veertig workshops bij de faculteit GMW terug te brengen tot vier hoorcolleges. We zijn nu bezig deze onderwijsvorm te implementeren bij andere faculteiten. Dit betekent overigens niet dat we helemaal geen workshops meer geven, de hoorcollegevorm is een extra gereedschap in ons instrumentarium.

We zijn nog op zoek naar middelen om deze nieuwe onderwijsvorm goed te evalueren, in elk geval blijken de scores op de verplichte opdracht gemiddeld hetzelfde te zijn en laten ze hetzelfde patroon zien.

Interessant is dat studenten de nieuwe vorm meer lijken te waarderen afgaande o.a. op de interactie, gestelde vragen en in een enkel geval zelfs meerdere ronden van applaus. Het lijkt erop dat studenten de praktische insteek met focus op het onderwerp, afwisseling in de aanpak en relatief korte duur van het college, waarderen en in ruil daarvoor graag hun aandacht geven en participeren.

Conclusie

Het is goed om te realiseren dat een onderwijsvorm geen ingewikkelde onderdelen nodig heeft, maar wel een succesvolle combinatie en afstemming van onderdelen vereist. Een les voor een leerling moet op de juiste tijd en plaats worden aangeboden in de juiste vorm, waarbij de relevantie met betrekking tot de eisen die gesteld worden aan de leerling duidelijk zijn, alsmede de relatie tot de lessen die eerder kwamen of nog zullen komen.

Elke onderwijsvorm dient ingebed te worden in een systeem van online- en face-to-face-activiteiten voor elk niveau, richting en onderwerp, waarbij een overkoepelend programma (de leerlijn) zorgt voor een betekenisvolle samenhang tussen de elementen.

Op deze manier kunnen we grootschalige colleges aanbieden die niet onder doen voor het fijnste kleinschalige design.